

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 9 lipca 2015 r.

Poz. 4242

UCHWAŁA NR VII/71/2015 RADY MIEJSKIEJ W CZCHOWIE

z dnia 26 czerwca 2015 roku

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Czchów na lata 2013-2017”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. 2013 r., poz. 594 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. 2014 r., poz. 1446) Rada Miejska w Czchowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny program opieki nad zabytkami gminy Czchów na lata 2013-2017", stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czchowa.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Przewodniczący Rady
Włodzimierz Rabiasz

Załącznik
do Uchwały Nr VII/71/2015
Rady Miejskiej w Czchowie
z dnia 26 czerwca 2015 roku

GMINA CZCHÓW

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY CZCHÓW NA LATA 2013-2017**

Spis treści

Spis treści	2
1. Słowniczek pojęć.....	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	6
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	11
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	11
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	20
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	20
5.1. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego gminy Czczów.....	28
5.1.1. Zarys historii obszaru gminy Czczów	28
5.1.2. Krajobraz kulturowy gminy	30
5.1.3. Zabytki nieruchome, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony	33
5.2.4. Zabytki archeologiczne, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	36
6. Założenia programowe	43
7. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami	43
7.1. Instrumenty prawne.....	43
7.2. Instrumenty finansowe i społeczne	44
8. Zasady oceny realizacji programu.....	45
9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	45
10. Opracowania wykorzystane do przygotowania programu.....	49

Wstęp

Konieczność sporządzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami przez gminę Czehów określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 r.¹ Program sporządzany jest na okres 4 lat, z założeniem ewaluacji jego wykonania co 2 lata. Niniejszy dokument stanowi uzupełnienie strategicznych dokumentów gminy. Celem Programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w gminie. Przeanalizowane zostały dokumenty strategiczne dotyczące zarówno województwa małopolskiego, jak i gminy Czehów w zakresie ochrony zabytków. Ideą Programu jest osiągnięcie poprawy i utrzymanie stanu zabytków gminy. Dokonuje się to w połączeniu działań samorządu, właścicieli obiektów i inicjatyw społecznych. Analiza zasobów kulturowych gminy pozwala wyznaczyć kierunki działań w obszarach zachowania dziedzictwa i promocji. Program sporządzany jest przez gminę. Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków danego województwa, program przyjmowany jest przez Radę Gminy. Jego aktualizacja po 4 latach powinna wziąć pod uwagę dotychczasową realizację programu, zmieniające się warunki kulturowe, społeczne, gospodarcze i finansowe gminy oraz nowe uwarunkowania prawne.

1. Słowniczek pojęć

Ustawa o ochronie zabytków w art. 3² podaje następujące wyjaśnienie pojęć z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) **zabytek** - nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) **zabytek nieruchomy** - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) **zabytek ruchomy** - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) **zabytek archeologiczny**- zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień

¹ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (tj. Dz. U. z 2014r., poz. 1446).

kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- 5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) **prace konserwatorskie** - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) **prace restauratorskie** - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) **roboty budowlane** - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) **badania konserwatorskie** - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) **badania architektoniczne** - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) **badania archeologiczne** - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) **historyczny zespół budowlany** - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) **krajobraz kulturowy** - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

² Tamże, s. 1 i następne.

- 15) **otoczenie** - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Ochrona zabytków według art. 4³ polega na działaniach, których celem jest:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów.
2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie gdzie park ten ma być utworzony.
6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 87. ust. 2 przywołanej ustawy ustala dla wszystkich programów, w tym programów gminnych następujące ogólne cele ochrony nad zabytkami:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

³ Tamże, s. 3.

- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania jest art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.⁴

Brzmi on następująco:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
3. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
4. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
5. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

⁴ Tamże, s. 37.

Prawne regulacje dotyczące ochrony zabytków w Polsce odnajdujemy w następujących ustawach:

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej - ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela;⁵
- 2) głównym akcie prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce - Ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁶ w tym szczególnie następujące jej artykuły:

Art. 6.⁷

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- α) krajobrazami kulturowymi,
- α) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- α) dziełami architektury i budownictwa,
- α) dziełami budownictwa obronnego,
- α) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- α) cmentarzami,
- α) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- α) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- α) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- β) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- γ) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- δ) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

⁵ Konstytucja RP, art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86

⁶ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (tj. Dz. U. z 2014r., poz. 1446).

⁷ Tamże, s. 3 i następne.

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
- ϕ) instrumentami muzycznymi,
- γ) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- η) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- ∞ prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- ∞ zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- ∞ umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- ∞ składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.⁸

Art. 19.

⁸ Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957 oraz z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717 i 721 z późn. zmianami).

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) parków kulturowych.

Art. 20.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.
2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

o zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

o inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

o inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta)

w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁹ zostały

⁹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2013 roku, poz. 594 z późn. zm.)

określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. W dalszej kolejności przepisy dotyczące ochrony nad zabytkami na poziomie krajowym znajdujemy w następujących dokumentach szczegółowych:

1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150);
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880);
5. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123);
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.);
2. Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

1. Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Głównym dokumentem określającym politykę państwa w zakresie ochrony zabytków są Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez Radę Ochrony Kultury przy Ministrze Kultury. Rola państwa określona została następująco:¹⁰

„Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w ważnym interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

Dokument podaje też siedem podstawowych zasad konserwatorskich, do których stosować powinni się wszyscy zaangażowani w ochronę zabytków:

1. zasada *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić);
2. zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. zasada minimalnej niezbędnej ingerencji;
4. zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
6. zasady odwracalności metod i materiałów;
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznacza także Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 wraz z jej Uzupełnieniem na lata 2004-2020.

Określono następujące cele Strategii:¹¹

- zrównoważony rozwój i wspieranie kultury w regionach,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego,
- w tym szczególnie poprawa stanu zabytków nieruchomych.

¹⁰ Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

¹¹ Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013. s. 126 i następne. Ministerstwo Kultury.

Istotne cele cząstkowe to:

- ∞ zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- ∞ modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
- ∞ poprawa warunków działalności artystycznej.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

W procesie zarządzania rozwojem regionalnym gmina Czchów kieruje się wytycznymi zawartymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych i programowych, które obejmują całokształt zjawisk i czynników istotnych dla rozwoju województwa. Gminny program opieki nad zabytkami nawiązuje do założeń polityki rozwojowej, które przedstawiono w wymienionych poniżej dokumentach. Program uwzględnia także ustalenia i wnioski zawarte w dokumentach strategicznych i programowych jednostek terytorialnych wyższych szczebli, szczególnie programu opieki nad zabytkami dla województwa małopolskiego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa i planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

- ∞ Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013
- ∞ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego
- ∞ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Lokalna strategia rozwoju. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku”
- ∞ Plan rozwoju lokalnego powiatu brzeskiego na lata 2004 – 2013

∞ Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013 przyjęty przez Sejmik Województwa Małopolskiego, opracowany został w Departamencie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego przy współdziałaniu

powołanego przez Marszałka Województwa Małopolskiego zespołu zadaniowego, któremu przewodniczył Wicemarszałek Województwa Małopolskiego Leszek Zegzda.¹²

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013¹³ został przyjęty zgodnie z zapisami art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) – uchwałą Sejmiku Województwa Małopolskiego. **W trakcie przygotowania programu opieki nad zabytkami dla gminy Czchów nowy program wojewódzki nie został jeszcze ogłoszony. Należy złożyć, że ogólna linia programowa zostanie zachowana a ewentualne, znaczące zmiany zostaną wprowadzone do programu gminnego po uchwaleniu wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami dla Małopolski na lata 2014-2017.**

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013 wskazuje cele, priorytety i kierunki działań określone w wyniku przeprowadzonej analizy zasobu dziedzictwa kulturowego w regionie. Decydujący wpływ na wybór priorytetów i działań miała ocena stanu zachowania poszczególnych rodzajów zabytków i krajobrazu kulturowego, analiza zagrożeń oraz występujących tendencji i problemów w zakresie szeroko pojętej ochrony przestrzeni kulturowej. Wyznaczono priorytety i działania o charakterze inspirującym, które mogą być realizowane przez różne podmioty i instytucje zarządzające.¹⁴

Nawiązując do programu ochrony zabytków dokument wskazuje następujące cele strategiczne:

∞ CEL STRATEGICZNY 1. OCHRONA REGIONALNEJ PRZESTRZENI KULTUROWEJ

1) Priorytet 1. Historyczna ciągłość regionalnego dziedzictwa

Kierunek działań 1. Zachowanie autentyczności regionalnego dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań 2. Kompleksowość opieki nad regionalnym dziedzictwem

2) Priorytet 2. Tożsamość regionalna i lokalna oraz wielokulturowe bogactwo

Kierunek działań 1. Zachowanie historycznej wielokulturowości regionu

Kierunek działań 2. Ochrona tradycji oraz produktów regionalnych i lokalnych

Kierunek działań 3. Budowanie silnej identyfikacji Małopolan z regionalnym dziedzictwem kulturowym

¹² Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013.

¹³ Uchwała nr xxx/508/12 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2012 roku w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w latach 2010-2011 Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami pn. Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013

¹⁴ Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013, s.86 i następne.

∞ CEL STRATEGICZNY 2. ZARZĄDZANIE REGIONALNĄ PRZESTRZENIĄ
KULTUROWĄ

1) Priorytet 1. Aktywność społeczna i emocjonalne zaangażowanie w opiekę nad regionalnym
dziedzictwem kulturowym

Kierunek działań 1. Szerzenie świadomości autentycznych wartości kulturowych

Kierunek działań 2. Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego (wczoraj–dziś–jutro)

2) Priorytet 2. Funkcjonalne zarządzanie regionalnym dziedzictwem kulturowym

Kierunek działań 1. Harmonijne łączenie walorów zabytków z ich współczesnymi funkcjami

Kierunek działań 2. Integracja regionalna w oparciu o ideę sieci obszarów, miast i instytucji

Kierunek działań 3. Rozwój partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego

Kierunek działań 4. Stworzenie ponadlokalnej struktury koordynującej współpracę w obszarze
dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań 5. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego Małopolski

3) Priorytet 3. Ekonomiczne zorientowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego – przemysły
kultury i czasu wolnego

Kierunek działań 1. Systemowa promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań 2. Rozwój przemysłów czasu wolnego opartych na miejscowych tradycjach i
autentyzmie lokalnego dziedzictwa kulturowego

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego regionu w Wojewódzkim Programie Opieki Nad Zabytkami na lata 2010-2013 przyjęto zasadę prowadzenia działań służących zachowaniu autentyczności obiektów i obszarów zabytkowych oraz uznania pojęcia autentyczności za naczelną wartość dziedzictwa kulturowego. Program założył kompleksowość opieki nad dziedzictwem kulturowym, w rezultacie której prowadzone powinny być działania mające powstrzymać niekorzystne i niekontrolowane przemiany przestrzeni kulturowej. Ochrona zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz kształtowanie krajobrazu kulturowego powinny inicjować i wspierać rozwój gospodarczy. W tym celu należało wdrożyć mechanizmy wsparcia i aktywizacji użytkowników wartościowych obiektów –zarówno zabytków, jak i dóbr kultury współczesnej – do inwestowania we własne nieruchomości oraz podjęcia zagospodarowania tych, które niszczej¹⁵.

¹⁵ Uchwała nr xxx/508/12 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2012 roku w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w latach 2010-2011 Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami pn. Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013

Program w swoich zapisach postulował utworzenie i upowszechnienie nowego modelu „Usytuowania zabytków” oraz tworzenie sprzyjających warunków rozwoju, w szczególności sektora przemysłów czasu wolnego oraz kreatywnych poprzez nadanie zabytkom nowych funkcji. W zapisach Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami wskazano zadania programowe o randze ponadlokalnej wynikające z przyjętych priorytetów i określone na podstawie wytycznych dokumentów planistycznych i rekomendacji służb ochrony zabytków, w szczególności dotyczy to:

- ∞ zabytków zagrożonych, wymagających prac ratunkowych,
- ∞ zabytków o znaczeniu regionalnym posiadających istotne walory artystyczne i historyczne, będących wybitnymi przykładami sztuki, architektury lub zachowanego w niezmienionym kształcie krajobrazu kulturowego,
- ∞ obszarów zaproponowanych do objęcia ochroną prawną w postaci parków kulturowych i wpisania do rejestru zabytków oraz uznania za pomniki historii,
- ∞ zasobów dóbr kultury współczesnej zidentyfikowanych w województwie małopolskim.

Misja Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013

Zarówno program opieki nad zabytkami, jak i jego ewaluacja powinny służyć realizacji ustawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego, a tym samym – społecznościom lokalnym, poprzez stworzenie ram dla aktywnego zarządzania zasobem składającym się na lokalne dziedzictwo kulturowe. Taki też wydźwięk ma misja Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013, zgodnie z którą inicjowanie i wdrażanie zadań służących ochronie regionalnej przestrzeni kulturowej w Małopolsce powinno być formułowane na podstawie trzech tez:

- ∞ przeszłość kształtuje nasze dzisiejsze i przyszłe działania,
- ∞ rozwój gospodarki opartej na wiedzy jest szansą na zachowanie regionalnej przestrzeni kulturowej.¹⁶

∞ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego

Dokument przyjęty Uchwałą nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego 22 grudnia 2003 r. jest wykładnią polityki państwa i województwa, wyprowadzonej ze strategii rozwoju kraju i regionu małopolskiego oraz koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju. Prawdziwą szansą

¹⁶ Uchwała nr xxx/508/12 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2012 roku w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w latach 2010-2011 Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami pn. Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013.

Małopolski jest turystyka. Dlatego głównym priorytetem przy opracowaniu planu była ochrona zasobów naturalnych i kulturowych. Generalnym celem planu jest harmonijne gospodarowanie przestrzenią, jako podstawa dynamicznego i zrównoważonego rozwoju województwa. Cel ten ma służyć poprawie warunków życia mieszkańców województwa oraz stałego zwiększania efektywności procesów gospodarczych i konkurencyjności regionu.¹⁷

Uwarunkowania kulturowe:

Jednym z warunków kształtujących tożsamość kulturową województwa małopolskiego jest jego historia. W Małopolsce, podobnie jak w całym kraju, następuje degradacja szeroko pojmowanego krajobrazu, wynikająca z wielu przyczyn. Region ten posiada jednak wciąż wysokie walory krajobrazu zarówno kulturowego, jak i przyrodniczego, dlatego niezwykle istotne jest dążenie do utrzymania tych walorów oraz kształtowanie nowych wartości.

Podstawowym wyznacznikiem tożsamości województwa jest dziedzictwo kulturowe, na które składa się oprócz zasobu zabytków ruchomych i nieruchomych, niezwykle bogate dziedzictwo kultury niematerialnej. Główne kierunki działań i wskazania:

- ∞ Ochrona, utrzymanie i przywracanie zasobów dziedzictwa kulturowego;
- ∞ Wykorzystanie i udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego;
- ∞ Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych ;
- ∞ Zachowanie i ochrona krajobrazu kulturowego;
- ∞ Zachowanie, ochrona i kształtowanie architektury regionalnej;
- ∞ Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej;
- ∞ Zachowanie i ochrona niematerialnych wartości kulturowych, stanowiących o tożsamości regionu poprzez:
 - Podejmowanie działań organizacyjnych, badawczych i promocyjnych;
 - Integracja ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego.¹⁸
- ∞ **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Lokalna strategia rozwoju. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku”**

¹⁷ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego. Dokument przyjęty Uchwałą nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego 22 grudnia 2003 r.

¹⁸ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego 2003.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Na Śliwkowym Szlaku”, obejmującego 7 małopolskich gmin: Czchów, Gnojnik, Gródek nad Dunajcem, Iwkową, Laskową, Lipnicę, Murowana i Łososinę Dolną, została przygotowana, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Gminy są członkami tylko jednej Lokalnej Grupy Działania: Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku”, do którego przystąpiły na mocy podjętych uchwał przez poszczególne Rady Gminy.

Podstawą założenia LGD na tym obszarze jest wspólnota kulturowa i silne związki wynikające z podobnego charakteru geograficzno-ekonomicznego oraz podobnych planów dotyczących rozwoju obszaru. Gminy tworzące LGD „Na Śliwkowym Szlaku” charakteryzują się podobnymi cechami dotyczącymi struktury administracyjnej (sołectwa), powierzchnią oraz liczebnością mieszkańców. Gmina Czchów jest miejsko-wiejska (miasto Czchów ma 2200 mieszkańców), pozostałe gminy są wiejskie. Łącznie obszar LGD wynosi 473,64 km², a zamieszkuje go ponad 54 tysiące osób.¹⁹

Ochrona przyrody

Najważniejszymi obszarami ochrony przyrody występującymi na terenie działania Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” jest „Wiśnicko-Lipnicki Park Krajobrazowy” (częściowo obejmujący gminę Lipnica Murowana) oraz „Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy” (część gminy Czchów). Dodatkowo planowane jest utworzenie Łososińsko-Żegocińskiego Parku Krajobrazowego (gmina Laskowa). Gmina Iwkowa, Gnojnik, Gródek n. Dunajcem, Łososina Dolna i Czchów należą do zespołu jednostek włączonych do obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Rożnowskiego o łącznej powierzchni 4521 ha na mocy Rozporządzenia Wojewody Małopolskiego z dnia 24.11.2006 ustanawiającego Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu (362 402 ha), który obejmuje także gminy zrzeszone w LGD. Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewódzki Konserwator Przyrody, a prowadzone czynności zmierzają do ochrony ekosystemów i zwiększenia różnorodności biologicznej obszaru.

Związek gmin tworzących Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku” opiera się na mocnych więzach kulturowych i historycznych. Do jednej z najważniejszych cech wspólnych należy tradycja uprawy i wykorzystania owoców pochodzących z lokalnych upraw. Jak wynika z przekazów historycznych uprawa śliwek na terenie dzisiejszej Małopolski znana była już w XII wieku. W

¹⁹ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Lokalna strategia rozwoju. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku”.

gospodarstwach domowych nadmiar zebranych w okresie letnim owoców konserwowano na zimę susząc je na blasze, przy piecach, czy na słońcu. Suszenie owoców było charakterystyczne zarówno dla kuchni chłopskiej, jak i szlacheckiej. Suszone owoce spławiano Dunajcem do Wisły i dalej do Gdańska, skąd były transportowane drogą wodną do innych krajów Europy.

Kultura i społeczeństwo

Na obszarze działania Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” ukształtowały się silne charakterystyczne cechy kulturowe – dotyczące zarówno poszczególnych miejscowości, jak i obszaru działań wspólnych. Jedną z najciekawszych inicjatyw jest organizacja jesiennego Święta Suszonej Śliwki (od 2000 roku w gminie Iwkowa, sołectwo Dobrociesz i Kąty), nawiązującego bezpośrednio do tradycji i specyfiki obszaru. Podobne wydarzenia organizowane są we wszystkich gminach tzw. Małopolskiego Szlaku Owocowego.

Swoistym fenomenem jest organizowany w Tworkowej (gmina Czchów) Konkurs Pianistyczny im. I. J. Paderewskiego, a także Baszta Jazz Festiwal (zamek Tropsztyń), a w Iwkowej Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Józefa Kosakowskiego. W gminach dorocznie obchodzone są dożynki gminne, imprezy organizowane przez lokalne oddziały Ochotniczej Straży Pożarnej (Bieg Floriański), Koła Gospodyń Wiejskich (ok. 25 oddziałów lokalnych), grupy parafialne (orkiestry, chóry, grupy kolędnicze). W tradycji obszaru mieszczą się również wydarzenia związane z organizacją sportu amatorskiego na poziomie szkolnym lub lokalnych zespołów sportowych. Działania te najlepiej świadczą o możliwościach współdziałania i realizacji lokalnych inicjatyw społecznych.

Tożsamość geograficzna, kulturowa i ekonomiczno-społeczna

Utworzenie Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” jako związku gmin Czchów, Gnojnik, Gródek n/Dunajcem, Iwkowa, Laskowa, Lipnica Murowana i Łososina Dolna nie jest przypadkowe. Obszar ten łączą związki wynikające z położenia (uwarunkowania geograficzne), wspólnych elementów przeszłości (uwarunkowania kulturowe) oraz specyfiki działalności gospodarczej i aktywności społecznej na tym obszarze. Zespół tych elementów tworzy podstawy wspólnego działania wyrażony w spójności celów i dążeń. Dodatkowo należy podkreślić, że obszar ten uznawany jest za tożsamy przez większość przyjezdnych – turystów (obszar Jeziora Rożnowskiego i Jeziora Czchowskiego, pogórze Beskidu Wyspowego, tranzyt w kierunku południowym), gości wydarzeń kulturalnych (np. Niedziela Palmowa w Lipnicy Murowanej, jarmarki w Laskowej, Iwkowej) – traktujących gminy położone na „śliwkowym szlaku” jako jeden obszar o wyraźnych cechach wspólnych. Mieszkańcy, mimo, iż ich miejscowości należą do różnych

obszarów administracyjnych, utożsamiają się przede wszystkim ze wspólną tradycją, podobną specyfiką przestrzenno-gospodarczą i podobnymi ambicjami dotyczącymi rozwoju tego terenu.

Spójność kulturowa

Obszar działania Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” ma wspólną historię, wspólne tradycje i obyczaje. Wiąże się one z przeszłością tych ziem, od czasów średniowiecza aż po lata ostatniej wojny i czasy współczesne. Miejsca te, przede wszystkim ze względu na strategiczne położenie na szlakach komunikacyjnych pomiędzy północą a południem Europy, stały się przykładem przenikania różnych kultur: rycerskiej, szlacheckiej, kupieckiej, klasztornej, włościańskiej i chłopskiej. Zjawiska te widoczne są do dzisiaj w pamiątkach kultury materialnej regionu – obok drewnianych zabudowań kościelnych i gospodarskich (Tropie, Zbyszyce, Iwkowa, Lipnica Murowana, Laskowa) można znaleźć obiekty murowane o charakterze obronnym (Rożnów, Czehów, Wytrzyszczka), dworskim (Rożnów, Biskupice, Tęgoborze, Tymowa, itp.) i publicznym (np. rynek w Lipnicy Murowanej).

Zgodność charakterystyki obszaru z zapisami Lokalnej Strategii Rozwoju

Projekty i zadania sformułowane w trakcie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” w pełni odpowiadają koncepcji zawartej w „Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013” w ramach Osi 4 LEADER. Zadania zmierzają do aktywizacji społecznej mieszkańców obszaru oraz są szansą na powstanie nowych miejsc pracy, zgodnych ze specyfiką i potencjałem lokalnym. Istotnym elementem Lokalnej Strategii Rozwoju jest waloryzacja zasobów naturalnych i kulturowych istniejących na tym obszarze oraz wytworzenie dynamicznych struktur współpracy – pomiędzy ośrodkami jednostek samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i sektorem gospodarczym, a w szczególności producentami rolnymi i przedsiębiorstwami usługowymi.

W odniesieniu do problematyki ochrony zabytków program wskazuje na poniższy cel:

Cel ogólny II :

Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i tradycji kulturowych

Cele szczegółowe LGD „Na Śliwkowym Szlaku” to: dla celu I ogólnego:

- ∞ Edukacja i rozwój lokalnej społeczności
- ∞ Wsparcie przedsiębiorczych i innowacyjnych postaw mieszkańców
- ∞ Estetyzacja przestrzeni i poprawa infrastruktury społecznej
- ∞ Kultywowanie tradycji obszaru i poszanowanie dziedzictwa kulturowego

Dla celu II ogólnego:

- ∞ Poprawa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej
- ∞ Rozwój rekreacji, turystyki i ekoturystyki
- ∞ Efektywna promocja obszaru i produktów regionalnych²⁰
- ∞ **Plan rozwoju lokalnego powiatu brzeskiego na lata 2004 – 2013**

Powiat brzeski położony jest w północno-wschodniej części województwa małopolskiego. Od wschodu graniczy z powiatem tarnowskim, od północnego zachodu z powiatem proszowickim, od zachodu z bocheńskim, od południowego zachodu z limanowskim i od południowego wschodu z powiatem nowosądeckim. Ogólna powierzchnia powiatu: wynosi 590km². W skład powiatu wchodzi 7 gmin: miasto i gmina Brzesko, miasto i gmina Czchów oraz gminy: Borzęcin, Dębno, Gnojnik, Iwkowa i Szczurowa.

Powiat brzeski obfituje w zabytki reprezentujące różne style i epoki. Należą do nich pałace, ruiny zamków, dworki.²¹

Ziemia Brzeska to urozmaicony teren - niziny, góry, pola, lasy, czysta woda i wiele zabytków reprezentujących różne style i epoki. Dobre warunki komunikacyjne, w tym rozbudowana sieć dróg umożliwiają szybkie dotarcie do gmin i malowniczych miejscowości. Główną atrakcją turystyczną jest zamek średniowieczny w Dębnie, XIX-wieczny dwór szlachecki w Dołędze, ruiny średniowiecznego zamku z XIV w. w Czchowie, pałac rodziny Goetz-Okocimskich, właścicieli Okocimia i browaru, który należy do najcenniejszych zabytków Małopolski, oraz wiele zabytkowych obiektów sakralnych.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

- ∞ **Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czchów na lata 2004 – 2013**

²⁰ Lokalna strategia rozwoju. Program Rozwoju Obszar Wiejskich 2007-2013. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku”. Gminy: Czchów, Gnojnik, Gródek nad Dunajcem, Iwkowa, Laskowa, Lipnica Murowana, Łososina Dolna Styczeń 2009 r.

²¹ Plan rozwoju lokalnego powiatu brzeskiego na lata 2004 – 2013, Brzesko 2004.

- ∞ **Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czychów na lata 2004-2015**
- ∞ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czychów**

- ∞ **Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czychów na lata 2004 – 2013**

Opracowany plan nawiązuje w do problematyki ochrony zabytków akcentując potrzeby rozwoju turystyki lokalnej w oparciu o posiadane zasoby kulturowe.

Wskazują na to szczególnie 2 priorytety:

Priorytet 3

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury społecznej – oświata, sport, kultura, zdrowie, opieka społeczna.

Priorytet 4

Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego.

- ∞ **Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czychów na lata 2004-2015**

Gminny program ochrony środowiska – jest to program strategiczny, który formułuje politykę długoterminową (cele strategiczne – długoterminowe) do 2015 roku oraz strategię wdrożeniową na okres najbliższych czterech lat w stosunku do środowiska naturalnego i jego składników.

Gminy Czychów zajmuje powierzchnię 66,40 km², co stanowi 11,2% powierzchni powiatu brzeskiego.²²

Lasy

W gminie Czychów lasy zajmują obszar 1 733 ha. Procentowo stanowi to 27 % ogólnej powierzchni gminy. W całkowitej powierzchni lasów gminy Czychów:

²² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czychów na lata 2004-2015

- ∞ powierzchnia lasów państwowych wynosi – 580 ha,
- ∞ lasy stanowiące własność prywatną – 763 ha,
- ∞ lasy stanowiące własność wspólnoty gruntowej (mienie wiejskie) – 390 ha.

Do zabytkowych założeń ogrodowych gminy Czchów należą:

∞ Park przy dworze w Tymowej.

Zespół dworsko - parkowy położony jest w północnej części Tymowej, na południowym stoku wzniesienia. Założenie parku datuje się na równi z wybudowaniem dworu, który pochodzi z VIII wieku. W części folwarcznej zachował się park krajobrazowy o swobodnym układzie z dobrze zachowanym starodrzewiem. Trzon drzewostanu stanowią rodzime gatunki drzew liściastych - głównie grab, lipa, dąb. Na zachodnich obrzeżach parku znajdują się również topole kanadyjskie wysadzone w latach 50-tych. Najwięcej drzew parkowych zgromadzonych jest po zachodniej stronie drogi dojazdowej. Po wschodniej stronie drogi znajduje się druga grupa drzewostanu parkowego. Tutaj również występują grupy lipowo-grabowe i pojedyncze dęby. Na uwagę zasługuje całkowity brak drzew iglastych w górnym piętrze drzewostanu.

Najstarsze drzewa – pojedyncze dęby i lipy pamiętają jeszcze prawdopodobnie XVIII w. Drugą grupę drzew stanowią graby i lipy wchodzące w skład starodrzewia z II połowy XIX w. Na terenie parku znajdują się dwa drzewa uznane za pomniki przyrody.

∞ Park przy dworze w Biskupicach Melsztyńskich.

Wpisany do rejestru zabytków nr A-151 z dnia 10.03.1978r. Park stanowi obecnie niewielkie zadrzewienie z pojedynczymi starymi drzewami pochodzącymi z XIX w. Zadrzewienie stanowi jedynie 10 gatunków drzew, większość drzew to młode powojenne nasadzenia świerkowe i modrzewiowe stanowiące blisko 70% wszystkich drzew. Gatunki wchodzące w skład starodrzewia to przede wszystkim: lipa drobnolistna, grab pospolity, jesion pospolity i robinia akacjowa. W tym małym zagajniku znajdują się aż trzy drzewa uznane za pomnik przyrody.

Formy ochrony przyrody w gminie.

Na terenie gminy obszary wyróżniające się szczególnymi walorami przyrodniczymi objęto następującymi formami ochrony:

I. Ciężkowicko - Rożnowski Park Krajobrazowy.

Park krajobrazowy zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, Poz.880), obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy został utworzony na mocy rozporządzenia nr 13/95 Wojewody Tarnowskiego z dnia 16 listopada 1995r. Powierzchnia parku wynosi 17 633,92 ha, z czego na terenie gminy Czchów obejmuje teren 340,26 ha, na terenie sołectwa Piaski Dróżków.

II. Obszary chronionego krajobrazu.

Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego – o pow. 63 801,80 ha, obejmujący m.in. teren części gminy Czchów, a w niej wsie: Biskupice Melsztyńskie (część), Czchów (część), Domosławice (część), Jurków (część), Piaski Dróżków (część). Na terenie gminy Czchów Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego zajmuje powierzchnię 754,41 ha. Obszar ten pełni funkcje otuliny dla parków krajobrazowych Ciężkowicko-Rożnowskiego i Pasma Brzanki. Dolina Dunajca stanowi cenny obszar z licznymi starorzeczami i żwirowiskami, charakteryzujący się pozostałością łągu wierzbowo-topolowego oraz roślinnością wodną, szuwarową i żwirowiskową. Miejsce to jest ponadto miejscem gniazdowania, żeru i schronienia wielu gatunków zwierząt.

Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Wiśnickiego – o pow. 47 945,5 ha, obejmujący część gminy Czchów, a w niej wsie: Będzierzyna, Biskupice Melsztyńskie (część), Czchów, Domosławice (część), Jurków (część), Tymowa, Tworkowa, Wytrzyszczka, Złota. Na terenie gminy Czchów zajmuje powierzchnię 5 419, 76 ha. Obszar ten pełni funkcje otuliny dla Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego oraz Wiśnicko-Lipnickiego Parku Krajobrazowego. Charakterystyczną cechą tego Obszaru jest znaczne zróżnicowanie zbiorowisk leśnych. Znajdują się tutaj zbiorowiska kserotermiczne oraz ciepłolubne zespoły łąkowe i zaroślowe. Wśród zbiorowisk leśnych podstawowe znaczenie mają: żyzna buczyna karpacka w formie podgórskiej i żyzne jedliny.

III. Rezerwat przyrody „BUKOWIEC”

Utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 25 listopada 1959 roku w sprawie uznawania za rezerwat przyrody. Rezerwat ten ma na celu ochronę naturalnego fragmentu buczyny karpackiej na Pogórzu Karpackim ze stanowiskiem owocującego bluszczu na krańcu wschodniego zasięgu tego gatunku. Panującym typem siedliskowym lasu na terenie rezerwatu jest las świeży wyżynny, w warstwie którego winny występować jako gatunki panujące i współpanujące: buk, jodła, modrzew i dąb, jako gatunki domieszkowe I piętra: sosna, jawor, klon, wiąz i jako gatunki domieszkowe gatunki II piętra: grab i klon. Znajdują się tutaj sporadycznie gatunki rzadkie i zagrożone, znajdujące się na czerwonych listach w naszym kraju oraz podlegające ochronie ścisłej. Las porastający stoki Bukowca pomimo pewnego zniekształcenia

spowodowanego długotrwałą gospodarką człowieka przedstawia typową dla danego obszaru postać siedliska. Rezerwat Bukowiec zajmuje powierzchnię 5,31 ha w leśnictwie Tymowa Nadleśnictwa Brzesko, stanowiącego własność Skarbu Państwa. W skład rezerwatu wchodzi oddział lasu 217, pododdziały b,g,h .

IV. Pomniki przyrody.

Za pomniki przyrody uznaje się pojedyncze egzemplarze przyrody żywej i nieożywionej, lub ich skupienia, jeśli spośród innych tworów przyrody wyróżniają się szczególną wartością naukową, kulturową, historyczno-pamiątkową. Sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa oraz krzewy stanowią najliczniejszą grupę wśród pomników przyrody żywej.²³

Tabela wyróżnia pomniki przyrody znajdujące się na terenie gminy Czchów.

Tabela 1. Pomniki przyrody na terenie gminy Czchów.²⁴

Miejscowość	Przedmiot Ochrony	Lokalizacja	Własność	Podstawa prawna	Nr ewidencyjny
Tymowa	Dąb szypułkowy	Przy drodze Tymowa-Lipnica	Skarb Państwa	Zarządzenie nr 2/87 woj. tam. z dn. 26 lutego 1987r.	081
Czchów	Dąb szypułkowy	Rynek w Czchowiu, obok kapliczki	Gmina Czchów	Rozporządzenie nr 4/95 woj. tam. z dni 15 maja 1995r.	252
Czchów	Dąb szypułkowy	Obok szkoły podstawowej	Gmina Czchów	Rozporządzenie nr 4/95 woj. tam. z dn.15 maja 1995r.	253
Biskupice Melsztyńskie	Grupa drzew	Park podworski	P. Janiszewscy, zam. Kraków ul. Reymonta 16/14	Rozporządzenie nr 2/96 woj. tam. z dn. 16 stycznia 1996r	28
Domosławice	Dąb szypułkowy i jesion wyniosły	Cmentarz parafialny	Parafia w Domosławicach	Rozporządzenie nr 2/96 woj. tam. z dn. 16 stycznia 1996r.	42
Domosławice	Lipy drobnolistne	Przy kościele parafialnym	Parafia w Domosławicach	Rozporządzenie nr 2/96 woj. tam. z dn. 16 stycznia 1996r.	49
Drużków	Dąb szypułkowy	Grunt właściciela .	Z. Nieć zam Piaski Drużków 7	Rozporządzenie nr 2/96 woj. tam. z dn. 16 stycznia 1996r.	62
Złota	Lipy drobnolistne- 2 szt.	Przy kościele parafialnym	Parafia w Złotej	Rozporządzenie nr 2/96 woj. tam. z dn. 16 stycznia 1996r	71

²³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czchów na lata 2004-2015

²⁴ Małopolski Urząd Wojewódzki – Oddział Zamiejscowy w Tarnowie.

Tymowa	Dąb szypułkowy- 2 szt, lipa drobnolistna – 5 szt.	Park podworski w Tymowej	Skarb Państwa	Rozporządzenie nr 2/96 woj. tarn. z dn. 16 stycznia 1996r.	90
--------	--	--------------------------------	---------------	--	----

∞ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego**

Gminy Czchów

Treść Studium odnosząc się do kwestii ochrony zabytków wskazuje na dziedzictwo kulturowe gminy Czchów, które charakteryzuje się znaczną ilością obiektów i zespołów zabytkowych.²⁵ Waloryzacja elementów przyrodniczych i kulturowych gminy wykazała ich ponadregionalne znaczenie, co wpłynęło na objęcie gminy szczególną ochroną i włączenie jej do:

- ∞ Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Wiśnickiego,
- ∞ Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego,
- ∞ Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego.

Średniowieczny układ urbanistyczny Czchowa oraz nagromadzenie wielu obiektów o charakterze zabytkowym tworzą unikatowy zespół o dużych wartościach kulturowych i krajobrazowych.

Najcenniejsze zabytki, na które wskazuje Studium, to:

- ∞ układ urbanistyczny z okresu średniowiecza,
- ∞ wzgórze „Grodzisko” z basztą,
- ∞ zamek w Wytrzysszycie.

Krajobraz kulturowy zachowany jest dość dobrze, z naturalnymi elementami (duże zespoły leśne) i naturalnymi dominantami krajobrazowymi w postaci wzgórz i wzniesień, częściowo przekształcony przez nową zabudowę, niedostosowaną do budownictwa tradycyjnego i lokalnego otoczenia.

Elementy środowiska kulturowego i stan zachowania według Studium:

- zabytki ruchome- stan dobry (główne wyposażenie świątyń),

²⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czchów

- zabytki nieruchome – stan zróżnicowany (niektóre wymagają przeprowadzenia prac konserwatorskich, np. obiekty sakralne i założenia dworsko-parkowe), degradacja budownictwa drewnianego,
- zabytkowe założenia zielone – stan zróżnicowany (cmentarze w większości zadbane, parki dworskie wymagają rekultywacji)
- zabytkowy układ urbanistyczny Czchowa czytelny, ale centrum wymaga rewaloryzacji, a zainwestowanie w strefach chronionego krajobrazu bez zabudowy korekty zielenią dostosowaną do otoczenia.

Podstawowe działania w zakresie ochrony dóbr kultury, na które wskazuje Studium to:

- bezwzględna ochrona obiektów i zespołów zabytkowych znajdujących się w ewidencji zabytków (zarówno ochrona bezpośrednia jak i widokowa – zgodnie z zapisami istniejących i przyszłych wskazań konserwatorskich),
- zachowanie i utrzymanie historycznych układów (względnie ich fragmentów) przestrzennych (krajobrazowych),
- zabezpieczenie już zidentyfikowanych stanowisk archeologicznych, a także stworzenie warunków do prowadzenia dalszych badań archeologicznych na obszarze gminy.

Jak wskazuje Studium, Czchów reprezentuje najwyższe w skali krajowej wartości zabytkowe w zakresie urbanistyki historycznej. Dlatego konieczne jest określenie zasad ochrony konserwatorskiej Czchowa w powiązaniu z ochroną konserwatorską struktury przestrzennej, jaką stanowi Dolina Dunajca.

Strefy ochrony konserwatorskiej:

∞ Strefa I – ścisłej ochrony konserwatorskiej

obejmuje grzbiet wzgórza zajętego przez miasteczko oraz wzniesienie Grodzisko wraz z zamkiem.

Granice strefy określają:

- od wschodu – droga Kraków- Nowy Sącz
- od północy i północnego zachodu – droga dojazdowa do miasteczka i koryto potoku Zelina Czchowska
- od zachodu – zachodnia granica cmentarza i stok wzgórza
- od południa – jar po południowej stronie wzgórza Grodzisko.

Działalność w granicach strefy ochrony winna być całkowicie podporządkowana wymogom ochrony i rewaloryzacji zespołu.

∞ **Strefa II – częściowej ochrony konserwatorskiej**

obejmuje przedpole strefy ochrony ścisłej - to jest tereny o mniejszym stopniu nasycenia wartościami urbanistycznymi i architektonicznymi.

Jest to pas terenu po wschodniej stronie drogi Kraków- Nowy Sącz wraz ze znajdującą się tu zabudową i zespołem dworskim, rejon Zapotocza po północnej stronie miasteczka oraz południowo-zachodnie krańce Przedmieścia Górnego z zabudową wiejską wzdłuż dróg do Zapotocza i dawnego traktu sądeckiego. W strefie tej należy przyjąć zasadę ograniczenia zabudowy terenów, które winny zapewnić ekspozycję panoram i osi widokowych skierowanych na miasteczko.

∞ **Strefa III – ochrony krajobrazowej**

obejmuje Czchów wraz z szerokim kontekstem krajobrazowym określonym względami widokowymi. W związku z parkowym charakterem strefy - należy w jej obrębie dążyć do ekspozycji panoramy i sylwetki miasteczka wraz z zamkiem, oglądanych z różnych kierunków oraz chronić dolinę Dunajca przed chaotyczną, przypadkowo lokalizowaną zabudową o dużej skali. Korzystne są zawarte w planie zagospodarowania gminy decyzje dotyczące zagospodarowania terenów nad brzegiem Dunajca dla celów sportowych i rekreacyjnych. Funkcja taka winna zapewnić zachowanie terenów w dolinie rzeki jako zielonych. Pozostałe tereny w obrębie dna doliny – należy użytkować rolniczo, zgodnie ze stanem istniejącym.

Strefy ochrony archeologicznej:

- ∞ Strefa rezerwatu archeologicznego, obejmująca teren zamku i Grodziska, w obrębie której należy wyeliminować wszelką działalność poza badaniami archeologicznymi i pracami związanymi z rewaloryzacją zespołu Czchowa. Do strefy tej należy również teren cmentarza przy kościele parafialnym.
- ∞ Strefa badań i obserwacji archeologicznych, obejmująca teren średniowiecznego układu miejskiego w granicach owalnicy, Przedmieście Dolne przy kaplicy św. Anny i cypel po północno-wschodniej stronie miasteczka. Wszelkie prace ziemne w obrębie tej strefy wymagają nadzoru archeologicznego.

5.1. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego gminy Czchów

5.1.1. Zarys historii obszaru gminy Czchów

Gmina Czchów położona jest na terenie rozległej Doliny Dunajca, w miejscu gdzie Pogórze Wiśnickie styka się z Pogórzem Rożnowskim. Administracyjnie leży na terenie powiatu brzeskiego, w jego południowo-wschodnim krańcu. Od zachodu Ziemia Czchowska graniczy z gminami: Iwkowa - powiatu brzeskiego oraz Lipnica Murowana - powiatu bocheńskiego. Południowa granica z gminami: Gródek nad Dunajcem i Łososina Dolna, jest jednocześnie granicą z powiatem nowosądeckim. Od strony wschodniej gmina Czchów graniczy z gminą powiatu tarnowskiego, tj. z gminą Zakliczyn, natomiast od strony północnej z gminami powiatu brzeskiego: Gnojnik oraz Dębno. Centrum administracyjne stanowi miasto Czchów liczące 2 245 mieszkańców. Dla całego regionu spełnia ono rolę głównego ośrodka administracyjno-usługowo-kulturalnego. Położony jest on w odległości 70 km od Krakowa, 35 km od Tarnowa i 30 km od Nowego Sącza. Mieszka w nim ok. 1 mieszkańcy całej gminy.

Gmina Czchów posiada bogatą historię, której początki sięgają okresu neolitu. Znaleźiska z tego okresu świadczą nie o tranzycie, lecz o osadnictwie bardziej trwałym i nie ulega wątpliwości, że człowiek tutaj mieszkał, jak wskazują na to neolityczne znaleźiska. Czchów jest jedną z najstarszych miejscowości w Polsce, w czasach średniowiecza zwaną Alba Ecclesia („Biały Kościół”) – od kościoła wzniesionego z białego wapienia.

Pierwotna osada położona w tym miejscu wzmiankowana jest w dokumencie z roku 1124 jako własność benedyktynów tynieckich. W pierwszej połowie XIII wieku istniała tu strażnica (stróża). Dzięki dogodnemu położeniu na szlaku handlowym prowadzącym na Węgry i do Dalmacji Czchów rozwijał się szybko, stając się z czasem stolicą powiatu i siedzibą kasztelana. Miasto Czchów będące w ówczesnej Polsce jednym ze znaczniejszych było silnie ufortyfikowane. Znajdował się tu zameczek obronny straży królewskiej usytuowany na wzgórzu. Pozostałością z tamtych czasów jest cylindryczna, kamienna wieża, usytuowana na wzniesieniu sąsiadującym z miastem. Miasto, rozłożone poniżej Góry Zamkowej, prawa miejskie otrzymało w roku 1355 od króla Kazimierza Wielkiego. Na jego rozkaz wzniesiono również wały obronne, wzmocnione drewnianym częstokołem, z dwoma bramami u wylotu głównych ulic. W oparciu o dokument lokacyjny wytyczony został nowy plan miasta w formie owalnicy z obszernym placem targowym (rynkem) pośrodku, z którego naroży we wszystkich kierunkach wyprowadzono pary ulic. Główną oś komunikacyjną wyznaczał przebiegający przez miasto „trakt węgierski” o przebiegu wschód –

zachód: ulice równoległe do niego łączą się z nim na krańcach układu, co planowi miasta nadaje kształt wrzeciona. Warunki terenowe uniemożliwiły rozprzestrzenianie się zabudowy Czchowa poza wały miejskie. W przeszłości składały się na nią parterowe domy podcieniowe oddzielone miedzuchami. Środek placu rynkowego zajmował ratusz rozebrany w końcu XVIII wieku. Czchów przeżył swój rozkwit w XV i XVI wieku. Był siedzibą starostwa niegrodowego, przebywał tu burgrabia, do obowiązków którego należało pilnowanie dochodów płynących z opłat celnych. Miasto jako jedno z pierwszych w Polsce już w XVI wieku posiadało kanały i wodociągi. XVI i XVII wieku Czchów był jednym z ważniejszych ośrodków arianizmu w Polsce. Tutejszy zbór ariański prowadził m.in. Franciszek Lismanin, były spowiednik królowej Bony, z pochodzenia Korsykanin, autor wielu publikacji i polemik religijnych. Zbór ariański zamknięto w 1658 roku w wyniku wystąpień szlachty i duchowieństwa. W 1565 roku Zygmunt August wyznaczył Czchów na miejsce jarmarków przygranicznych, ale już od XVI wieku notowany jest stopniowy schyłek świetności miasta wraz z zamieraniem drogi handlowej na Węgry i upadkiem Rzeczypospolitej. Pożary i częste wylewy Dunajca przyczyniły się do wyludnienia Czchowa, który w 1581 roku spadł pod względem wielkości na 30 miejsce w ówczesnym województwie krakowskim. Poważne szkody wyrządziły miastu wojska szwedzkie i węgierskie w czasie potopu szwedzkiego. Postępujący dalszy upadek miasta powoduje utratę praw miejskich w okresie międzywojennym (w 1928 roku), które Czchów odzyskuje dopiero w 2000 roku.²⁶

4 kwietnia 2007 r. zawarto umowę partnerską pomiędzy Gminą Bochnia, Gminą Czchów, Gminą Nowy Wiśnicz, Miastem i Gminą Stary Sącz, Gminą Szczurowa i Stowarzyszeniem Górniczym SUTORIS w Bochni. Umowa dotyczy realizacji projektu pod nazwą **Szlak Solny św. Kingi**. Projekt zakłada m.in. renowację obiektów zabytkowych na terenie działania Partnerów projektu. Gmina Czchów leżąca na trasie historycznego traktu solnego mocno wpisuje się w tę tradycję i stąd jej udział w projekcie. Tutaj, co najmniej od 1327 roku jest siedziba królewskiej stacji celnej. Kupcy podążający z Węgier do Krakowa i odwrotnie winni byli obowiązkowo przejeżdżać przez Czchów.

Na wzgórzu w pobliżu miasta znajdował się zamek, którego częściowo zrekonstruowany fragment można oglądać dzisiaj. Właśnie przywrócenie dawnej świetności zamku, jego odbudowa, aranżacja a przez to zwiększenie atrakcyjności turystycznej i kulturalnej Czchowa jest celem realizacji w/w projektu.²⁷

²⁶ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czchów na lata 2004-2015, Kraków 2004.

²⁷ Oficjalny serwis internetowy Miasta i Gminy Czchów www.czchov.pl

5.1.2. Krajobraz kulturowy gminy

Gmina Czehów składa się z 10 miejscowości, zróżnicowanych pod względem powierzchni i liczby mieszkańców. Należą do nich: wieś Będzieszyna, Biskupice Melsztyńskie, Domosławice, Tymowa, Tworkowa, Jurków, Piaski Drużków, Złota, Wytrzyszczka oraz Czehów.

Będzieszyna - najmniejsza miejscowość gminy (146 mieszkańców), usytuowana na wzniesieniu o nazwie Będzieszyn nad zachodnim brzegiem Jeziora Czchowskiego. Miejscowość o wybitnych walorach przyrodniczych i turystycznych, również obszar łowiecki. Ekologicznie czysta miejscowość - na leśnych stokach przy brzegach potoków można spotkać synonim obszaru ekologicznego - salamandrę plamistą.

Biskupice Melsztyńskie - miejscowość odległa 5 km na wschód od Czchowa, przy drodze Jurków-Tarnów. Położona jest nad Dunajcem, w części południowej na równinie naddunajeckiej, w części północnej powyżej drogi krajowej ukształtowanie terenu jest pagórkowate. W dolinie Dunajce dobrej klasy gleby sprzyjają produkcji rolniczej, a rzeka przyciąga wędkarzy i letników. Atrakcją Biskupic Melsztyńskich jest XIX-wieczny dwór klasycystyczny z oficyną dworską. Wieś zamieszkuje 401 osób.

Domosławice - w odległości 7-8 km na wschód od Czchowa położone są Domosławice. Wschodnia część do trasy krajowej Jurków-Tarnów, to teren upraw rolnych (dolina Dunajca). Część zachodnia położona w terenie pagórkowatym jest zurbanizowana. Miejscowość słynie w regionie z sanktuarium Matki Bożej Domosławickiej, której wizerunek znajduje się w XVIII-wiecznym

kościółku parafialnym. Odbywają się tutaj dwa odpusty: na św. Izydora - patrona rolników i 2 lipca. Wieś liczy 275 mieszkańców. Jest chętnie odwiedzana przez letników i wędkarzy.

Jurków - miejscowość położona w centrum gminy, od południa graniczy z Czchowem. W części południowo-wschodniej dolina Dunajca zwana Równią, w części północnej pagórkowata rzeźba terenu zwana Wsią. W Jurkowie znajduje się węzeł komunikacyjny gminy: krzyżują się tu drogi Brzesko-Nowy Sącz i Jurków-Tarnów. Tuż przy rondzie zabytkowy, modrzewiowy kościółek z XVII wieku. Miejscowość konkurencyjna pod względem dynamiki rozwoju gospodarczego, działa tu spora liczba zakładów produkcyjnych i usługowych.

Piaski-Drużków - jedyna miejscowość gminy leżąca po prawej stronie Dunajca. Można się tam dostać promem kursującym na rzece między Czchowem a Piaskami-Drużkowem lub mostem podwieszonym na zaporze wodnej. Niewielki pas doliny rzeki wykorzystywany jest rolniczo i turystycznie. W miejscowości znajduje się ośrodek wypoczynkowy "Stanica harcerska" goszcząca młodych skautów z kraju i z zagranicy. Urbanistycznie miejscowość osadzona jest u podnóża i na stoku wzniesień Głowaczka i Habalina. Biegnie tędy fragment zielonego szlaku turystycznego PTTK. Znajduje się tu także interesujący stary dwór Krasuckich, pełniący obecnie funkcję budynku szkolnego.

Tworkowa Osią miejscowości jest droga krajowa, wzdłuż której płynie rzeczka Zelinka. Jest to miejscowość o pagórkowatym ukształtowaniu terenu z wąską kotliną biegnącą od zachodu i rozszerzającą się na pograniczu z Jurkowem. Tworkowa w ostatnich kilkunastu latach przeżyła przyspieszony rozwój gospodarczy. Powstał tu Dom Strażaka, nowa szkoła i kościółek. Powstają zakłady usługowe i gospodarstwa rolne, specjalizujące się w produkcji warzyw i owoców. Północne tereny wsi (Łacnowa) mimo znakomitych warunków krajobrazowych, nie są jeszcze zagospodarowane pod względem turystyczno-rekreacyjnym.

Tymowa -najbardziej rozległa miejscowość gminy (ponad 1/5 obszaru) i druga po Czchowie pod względem ludności - 1564 mieszkańców. Miejscowość w zachodniej części gminy położona na stokach Machulca, Śpilówki i Gosprzydowskiej Góry. Na uwagę zasługuje zabudowa centrum wsi przy skrzyżowaniu dróg do Iwkowej i Lipnicy Murowanej i do drogi krajowej. Stanowią go XVIII-wieczny drewniany kościół z sobotami oraz duże fragmenty polskiego kompleksu dworskiego z dworem szlacheckim, parkiem dworskim i zabudowaniem gospodarczym. Na północnym zboczu Śpilówki znajduje się rezerwat florystyczny "Bukowiec", a w przełęczy między Machulcem a

Śpilówką odnajdujemy zielony szlak turystyczny PTTK, którym można udać się do Czchowa lub do bacówki na Kozłowej Górze i do Kamieni Brodzińskiego.

Wytrzyszczka - najdalej na południe wysunięta miejscowość gminy Czchów, usytuowana nad lewym brzegiem Jeziora Czchowskiego na wzniesieniach Głowacza. Brzegiem jeziora i wschodnim brzegiem wsi biegnie trasa Brzesko-Nowy Sącz. W symbolicznym centrum wsi znajduje się przeprawa promowa przez jezioro do Tropia, szkoły i punkty handlowe. W Wytrzyszczce na cyplu znajduje się prywatna własność - odbudowany średniowieczny zamek zbójnicki Tropsztyn. W górzystej części wsi możemy podziwiać jedno z najpiękniejszych panoram widokowych na Podkarpaciu. Wytrzyszczka jest odwiedzana przez letników, a także artystów malarzy, pejzażystów i poetów. Jest to teren o wybitnych walorach turystycznych.

Złota-duża miejscowość usytuowana na północnym krańcu gminy przy drodze powiatowej Biskupice Melsztyńskie - Dębno. Słynie z interesującego kompleksu sakralnego, na który składają się dwa kościoły i muzeum parafialne. W Złotej znajduje się Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa oraz internat), w którym uczą się i mieszkają dzieci specjalnej troski z terenu powiatu brzeskiego i powiatów ościennych

Czchów - ośrodek turystyczny położony w odległości 70 km od Karkowa, 35 km od Tarnowa, 30 km od Nowego Sącza. Czchów szczyci się bogatą miejską historią. Począwszy od średniowiecza do XVIII wieku był siedzibą powiatu ziemskiego. Od lat 50-tych ubiegłego wieku to dynamicznie rozwijający się sektor usług turystycznych związany z okolicami Jeziora Czchowskiego. Pierwsza historyczna wzmianka o Czchowie związana jest z żywotem pierwszego polskiego świętego Andrzeja Świerada z pobliskiego Tropia i datuje się na rok 998. Miasteczko w swej wydzielonej, historycznej części obfituje w zabytki kultury materialnej, spośród których na szczególną uwagę zasługują:

- ∞ kościół gotycki z jedną z najstarszych w Europie sceną malowideł ściennych (Via Crucis)
- ∞ romańska rzeźba kamienna, tzw. "Lew czchowski"
- ∞ baszta czchowska (pozostałość średniowiecznego zamku administracyjno-obronnego)
- ∞ domy z podcieniami w Rynku

W części "starego Czchowa" znajdują się siedziby urzędów i instytucji, w tym Urząd Miejski, USC, bank, Komisariat Policji. Jest tutaj Miejska Biblioteka Publiczna oraz Miejski Ośrodek Kultury, gdzie można m.in. uzyskać wyczerpujące informacje na dowolny, związany z gminą Czchów, temat. W części turystycznej, obok ośrodków wypoczynkowych, znajduje się: pole namiotowe, boiska i hala sportowa, przystań początkowa spływu Dunajcem Czchów-Zakliczyn.

5.1.3. Zabytki nieruchome, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie gminy Czehów zachowało się wiele godnych uwagi historycznych pamiątek. Wśród nich urzekają oraz zaskakują interesujące zabytki architektury dworskiej i sakralnej. Szczególnie na uwagę zasługuje baszta czchowska, będąca pozostałością średniowiecznego zamku administracyjno-obronnego oraz odbudowany średniowieczny zamek zbójnicki „Tropsztyn”. Do zadumy i refleksji skłaniają liczne przydrożne kapliczki, figury i krzyże.

Do zabytków o najwyższym znaczeniu dla Gminy Czehów należą:

- ∞ kościół parafialny gotycki w Czchowie,
- ∞ baszta czchowska na Grodzisku,
- ∞ domy z podcieniami na placu Kazimierza Wielkiego ,
- ∞ dwór klasycystyczny w Biskupicach Melsztyńskich pochodzący z XIX w.,
- ∞ Sanktuarium Matki Boskiej w Domosławicach poch. z XVIII w.,
- ∞ modrzewiowy kościółek z XVII. w Jurkowie,
- ∞ XVIII wieczny drewniany kościół w Tymowej,
- ∞ dwór szlachecki z parkiem w Tymowej,
- ∞ zamek zbójnicki Tropsztyn w Wytrzysszcze,
- ∞ kompleks sakralny z muzeum w Złotej.²⁸

Spośród zwyczajów i obrzędów lokalnych o walorach widowiskowych na uwagę zasługuje:

- Niedziela Palmowa: święcenie palm
- Wielka sobota: święcenie pokarmów
- II Dzień Świąt Wielkanocnych: tzw. wyrzędy, śmigus-dyngus
- Zielone świątki: majenie domów
- Obrzędy weselne

²⁸ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czehów na lata 2004-2015, Kraków 2004

Wszystkie te elementy, które składają się na tzw. dziedzictwo kulturowe odgrywają ważną rolę w życiu społecznym gminy, przyczyniają się bowiem do integracji mieszkańców i budują poczucia własnej tożsamości i własnych korzeni.

Tabela 2. Wykaz zabytkowych obiektów nieruchomości wpisanych do ewidencji i rejestru zabytków oraz propozycje do wpisu z terenu gminy Czychów

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Adres	Rejestr	Uwagi
1	Czychów	Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	1346 rok	Rynek 1	A-9 4.04.1968	działka nr 594
2	Czychów	Dzwonnica przy kościele p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	1930 rok	Rynek 1	wpis do GEZ	działka nr 595/2
3	Czychów	Kościół cmentarny p.w. Św. Anny	1732 rok	ul. Św. Anny	wpis do GEZ	działka nr 582
4	Czychów	Plebania przy kościele p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	1928 rok	Rynek 1	wpis do GEZ	działka nr 599/1
5	Czychów	Ruiny zamku+ grodzisko	XIV wiek	Zamek	A-27 28.02.1930 i A-12 12.12.1957	działka nr 604/1
6	Czychów	Kapliczka	XVIII wiek	Kozieniec	wpis do GEZ	działka nr 1105/5
7	Czychów	Kapliczka	I poł. XIX wieku	na Zapotoczu	wpis do GEZ	działka nr 381
8	Czychów	Kapliczka Św. Jana Nepomucena	I poł XIX wieku	Rynek	wpis do GEZ	działka nr 500
9	Czychów	Układ Urbanistyczny		rynek i okolice	A-95 18.08.1977	
10	Czychów	Grodzisko	XII wiek	przy zamku	A-12 12.12.1957	działka nr 604/1
11	Czychów	Dom mieszkalny	1850 rok	ul. Królowej Jadwigi 2	wpis do GEZ	działka nr 519
12	Czychów	Dom mieszkalny	XIX/XX wiek	ul. Królowej Jadwigi 6	wpis do GEZ	działka nr 517
13	Czychów	Dom mieszkalny	k. XIX wieku	ul. Królowej Jadwigi 7	wpis do GEZ	działka nr 509/1
14	Czychów	Chałupa	poł. XIX wieku	ul.Św. Kingi 2	wpis do GEZ	działka nr 503/1
15	Czychów	Dom mieszkalny	1948 rok	Rynek 2	wpis do GEZ	działka nr 595/1
16	Czychów	Dom mieszkalny	1948 rok	Rynek 4	wpis do GEZ	działka nr 498
17	Czychów	Dom mieszkalny	1948 rok	Rynek 5	wpis do GEZ	działka nr 496/8
18	Czychów	Dom mieszkalny	XVIII/XIX wiek	Rynek 6	wpis do GEZ	działka nr 501/1
19	Czychów	Dom mieszkalny	1850 rok	Rynek 11	wpis do GEZ	działka nr 506

20	Czchów	Dom mieszkalny	XX wiek	Rynek 13	wpis do GEZ	działki nr 521 i 522
21	Czchów	Dom mieszkalny	XVIII/XIX wieku	Rynek 23	wpis do GEZ	działki nr 540/1 i 540/2
22	Czchów	Dom mieszkalny	XIX/XX wiek	ul. Armii Krajowej 9	wpis do GEZ	działka nr 531
23	Czchów	Dom mieszkalny	pocz. XX wieku	ul Węgierska 1	wpis do GEZ	działka nr 597
24	Czchów	Cmentarz komunalny z kwaterą wojenną, rzymsko-katolicki, 0,3 ha	k. XIX wieku	ul. Cmentarna	A – 1390/M 21.01.2014	działka nr 159
25	Czchów	Cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki, 0,14 ha	poł XIX wieku	północny kraniec miejscowości Czchów	wpis do GEZ	działka nr 582
26	Czchów	Dom mieszkalny	XIX/XX wiek	Rynek 14	wpis do GEZ	działka nr 522
27	Czchów	Dom mieszkalny	XIX wiek	Rynek 15	wpis do GEZ	działka nr 523
28	Czchów	Dom mieszkalny	XIX wiek	Rynek 17	wpis do GEZ	działka nr 525
29	Czchów	Dom mieszkalny	XIX wiek	Rynek 18	wpis do GEZ	działka nr 526/1
30	Czchów	Dom mieszkalny	XIX wiek	ul. Armii Krajowej/ Rynek	wpis do GEZ	działka nr 527/1 i 528/1
31	Biskupice Melsztyńskie	Dwór	pocz. XIX wieku	Biskupice Melsztyńskie 1	A-151 10.03.1978	działka nr 150
32	Biskupice Melsztyńskie	Park	XIX wiek	Biskupice Melsztyńskie 1	A-151 10.03.1978	działka nr 150
33	Domosławice	Kościół p.w. Nawiedzenia Św. Maryi Panny	1789 rok- 1796 rok	Domosławice 74	A-271 14.12.1961	działka nr 168
34	Domosławice	Kapliczka przy drodze do kościoła		Domosławice	wpis do GEZ	działka nr 190
35	Domosławice	Plebania przy kościele p.w. Nawiedzenia Św. Maryi Panny	1864 rok	Domosławice	wpis do GEZ	działka nr 169
36	Domosławice	Cmentarz parafialny z kwaterą wojenną, rzymsko-katolicki, 0,63 ha	I poł. XIX wieku	północno-wschodni kraniec miejscowości Domosławice	A – 1391/M 20.01.2014	działka 173
37	Jurków	Kościół (kaplica) p.w. Przemienienia Pańskiego	XVIII wiek	Jurków	A-329 13.02.1990	działka nr 305/3
38	Jurków	Cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki, 0,32 ha	1982 rok	Jurków, 350 m. na północny-wschód od kościoła	wpis do GEZ	działki nr 315/2, 296/1, 296/6
39	Piaski Drużków	Dwór (obecnie dom wielorodzinny)	XVIII wiek	Piaski Drużków	wpis do GEZ	działka nr 118/1
40	Tymowa	Dzwonnica drewniana	XIX wiek	Tymowa	wpis do GEZ	działka nr 382
41	Tymowa	Kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja bpa	1764 rok	Tymowa	A-164 25.08.1978	działka nr 382
42	Tymowa	Dwór	k. XIX wieku	Tymowa	wpis do GEZ	działka nr 926/10
43	Tymowa	Park	XIX wiek	Tymowa	wpis do GEZ	działka nr 926/1
44	Tymowa	Spichlerz koło dworu	k. XIX wieku	Tymowa	wpis do GEZ	działka nr 926/10
45	Tymowa	Stodoła koło dworu	k. XIX wieku	Tymowa	wpis do GEZ	działka nr 926/1

46	Tymowa	Miejsce pocmentarne, 0,25 ha	1277 rok	Tymowa, przy kościółce parafialnym	wpis do GEZ	działka nr 382
47	Tymowa	Kapliczka	XIX wiek	Tymowa	wpis do GEZ	
48	Tymowa	Kapliczka	1886 rok	Tymowa	wpis do GEZ	działka nr 375/2
49	Tymowa	Kapliczka przy szosie	1912 rok	Tymowa	wpis do GEZ	
50	Tymowa	Kapliczka Matki Bożej	około 1880 roku	Tymowa, naprzeciw domu nr 424	wpis do GEZ	
51	Tymowa	Cmentarz parafialny z kwaterą wojenną, rzymsko-katolicki, 0,6 ha	połowa XIX wieku	Tymowa	A – 1389/M 21.01.2014	działka nr 388
52	Wytrzyszczka	Ruiny zamku Tropsztyn	XIV wiek	Wytrzyszczka	A- 128 18.08.1977	działka nr 482
53	Złota	Kościół p.w. Św. Michała Archanioła	1649 rok	Złota	A-171 1.03.1979	działka nr 745/1
54	Złota	Cmentarz parafialny, rzymsko-katolicki, 0,97 ha	II poł. XIX wieku	Złota	wpis do GEZ	działka nr 722

Propozycje dodatkowych obiektów do ujęcia w ewidencji zabytków zaznaczono kolorem niebieskim.

5.2.4. Zabytki archeologiczne, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obszar gminy posiada umiarkowane pod względem zasobności, udokumentowane zasoby archeologiczne, prezentujące materiał z szeregu okresów historycznych a do najciekawszych należą stanowiska średniowieczne (grodzisko z zamkiem i zamek Tropsztyn). Są to jednocześnie stanowiska o charakterze krajobrazowym i ogół działań restauracyjno-ekspozycyjnych będzie skupiona właśnie w tych miejscach.

Tabela 3. Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Czychów ujęte w ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Gmina	Nr AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze	Funkcja obiektu	Bliższa chronologia
1	Tymowa	Czychów	106-63	17	29	ślad osadniczy	epoka kamienna
2	Tymowa	Czychów	106-63	16	28	osada, ślad osadniczy	neolit, wczesna epoka brązu, prahistoria
3	Tworkowa	Czychów	106-63	41	56	ślad osadniczy, ślad osadniczy	wczesna epoka brązu, nowożytność
4	Tworkowa	Czychów	106-63	42	76	osada	wczesna epoka brązu
5	Złota	Czychów	106-63	21	104	ślad osadniczy	neolit
6	Złota	Czychów	106-63	20	103	ślad osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienna, wczesne średniowiecze
7	Złota	Czychów	106-63	19	102	ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze
8	Złota	Czychów	106-63	18	101	ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, nowożytność

9	Złota	Czchów	106-63	17	100	osada, ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, wczesna epoka brązu, późne średniowiecze
10	Złota	Czchów	106-63	16	99	ślad osadniczy	neolit
11	Złota	Czchów	106-63	15	98	ślad osadniczy	epoka kamienna
12	Złota	Czchów	106-63	14	97	ślad osadniczy, ślad osadniczy	neolit, prahistoria
13	Złota	Czchów	106-63	13	96	ślad osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienna, prahistoria
14	Złota	Czchów	106-63	12	95	ślad osadniczy	neolit
15	Złota	Czchów	106-63	11	94	ślad osadniczy, ślad osadniczy, osada, ślad osadniczy	neolit, późny okres rzymski, prahistoria, nowożytność
16	Złota	Czchów	106-63	10	93	osada, ślad osadniczy	neolit, późne średniowiecze
17	Złota	Czchów	106-63	9	92	ślad osadniczy	prahistoria
18	Złota	Czchów	106-64	1	5	ślad osadniczy	epoka kamienna
19	Złota	Czchów	106-64	2	6	ślad osadniczy	epoka kamienna
20	Domosławice	Czchów	106-64	15	9	ślad osadniczy	prahistoria
21	Domosławice	Czchów	106-64	16	10	ślad osadniczy	okres nowożytny
22	Domosławice	Czchów	106-64	17	19	ślad osadniczy	prahistoria
23	Domosławice	Czchów	106-64	18	20	ślad osadniczy, ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, wczesny okres rzymski, okres nowożytny
24	Tymowa	Czchów	107-62	15	35	cmentarzysko kurhanowe	?
25	Tymowa	Czchów	107-62	13	33	ślad osadniczy	epoka kamienna
26	Tymowa	Czchów	107-62	14	34	ślad osadniczy	epoka kamienna
27	Jurków	Czchów	107-63	1	1	osada	neolit
28	Tymowa	Czchów	107-63	1	2	ślad osadniczy	okres rzymski
29	Czchów	Czchów	107-63	1	3	zameczysko	późne średniowiecze-okres nowożytny
30	Tymowa	Czchów	107-63	2	4	ślad osadniczy	epoka kamienna
31	Tymowa	Czchów	107-63	3	5	ślad osadniczy	epoka kamienna
32	Tymowa	Czchów	107-63	4	6	ślad osadniczy	epoka kamienna
33	Czchów	Czchów	107-63	2	8	ślad osadniczy	epoka kamienna
34	Tymowa	Czchów	107-63	5	9	ślad osadniczy, ślad osadniczy	neolit, epoka kamienna
35	Tymowa	Czchów	107-63	6	10	ślad osadniczy	epoka kamienna
36	Tymowa	Czchów	107-63	7	11	ślad osadniczy	epoka kamienna
37	Tymowa	Czchów	107-63	8	12	ślad osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienna, epoka brązu
38	Tymowa	Czchów	107-63	9	13	ślad osadniczy	epoka kamienna
39	Tymowa	Czchów	107-63	10	14	ślad osadniczy	epoka kamienna
40	Tymowa	Czchów	107-63	11	15	ślad osadniczy	epoka kamienna
41	Tymowa	Czchów	107-63	12	16	ślad osadniczy	epoka kamienna
42	Tymowa	Czchów	107-63	18	113	punkt osadniczy, punkt osadniczy, punkt osadniczy	neolit, prahistoria, okres rzymski
43	Tworkowa	Czchów	107-63	1	17	ślad osadniczy	neolit
44	Tworkowa	Czchów	107-63	2	18	ślad osadniczy	epoka kamienna
45	Tworkowa	Czchów	107-63	3	19	ślad osadniczy	epoka kamienna
46	Tworkowa	Czchów	107-63	4	20	osada, ślad osadniczy, ślad	prahistoria, neolit, neolit

						osadniczy	
47	Tworkowa	Czchów	107-63	5	21	śląd osadniczy, ślad osadniczy, osada, osada	epoka kamienna, neolit, epoka brązu-wczesna epoka żelaza, prahistoria
48	Tworkowa	Czchów	107-63	6	22	śląd osadniczy	epoka kamienna
49	Czchów	Czchów	107-63	3	23	śląd osadniczy	epoka kamienna
50	Czchów	Czchów	107-63	4	24	śląd osadniczy	epoka kamienna
51	Czchów	Czchów	107-63	5	25	śląd osadniczy	epoka kamienna
52	Tworkowa	Czchów	107-63	7	26	śląd osadniczy	epoka kamienna
53	Tworkowa	Czchów	107-63	8	27	śląd osadniczy, ślad osadniczy, osada	epoka kamienna, epoka brązu, prahistoria
54	Tworkowa	Czchów	107-63	9	20	śląd osadniczy	epoka kamienna
55	Tworkowa	Czchów	107-63	10	29	osada	neolit
56	Tworkowa	Czchów	107-63	11	30	śląd osadniczy	epoka kamienna
57	Tworkowa	Czchów	107-63	12	31	śląd osadniczy	epoka kamienna
58	Tworkowa	Czchów	107-63	13	32	śląd osadniczy	późne średniowiecze
59	Tworkowa	Czchów	107-63	14	33	śląd osadniczy	epoka kamienna
60	Czchów	Czchów	107-63	6	34	śląd osadniczy	epoka kamienna
61	Czchów	Czchów	107-63	7	35	śląd osadniczy	epoka kamienna
62	Czchów	Czchów	107-63	8	36	śląd osadniczy	epoka kamienna
63	Czchów	Czchów	107-63	9	37	śląd osadniczy	epoka kamienna
64	Czchów	Czchów	107-63	10	38	śląd osadniczy, ślad osadniczy, osada	epoka kamienna, okres nowożytny, prahistoria
65	Tworkowa	Czchów	107-63	15	39	osada, ślad osadniczy	prahistoria, okres nowożytny
66	Tworkowa	Czchów	107-63	16	40	osada, ślad osadniczy	neolit, prahistoria
67	Tworkowa	Czchów	107-63	17	41	śląd osadniczy	epoka kamienna
68	Tworkowa	Czchów	107-63	18	42	osada	prahistoria
69	Tworkowa	Czchów	107-63	19	43	osada	neolit
70	Tworkowa	Czchów	107-63	20	44	osada	prahistoria
71	Tworkowa	Czchów	107-63	21	45	osada	prahistoria
72	Czchów	Czchów	107-63	11	46	śląd osadniczy	prahistoria
73	Czchów	Czchów	107-63	12	47	osada, osada, ślad osadniczy	epoka brązu-wczesne żelazo, prahistoria, okres nowożytny
74	Czchów	Czchów	107-63	13	48	śląd osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze
75	Czchów	Czchów	107-63	14	49	śląd osadniczy, osada	okres rzymski, okres nowożytny
76	Czchów	Czchów	107-63	15	50	osada	okres nowożytny
77	Czchów	Czchów	107-63	16	51	śląd osadniczy, ślad osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienna, neolit, prahistoria
78	Czchów	Czchów	107-63	17	52	śląd osadniczy	epoka kamienna
79	Czchów	Czchów	107-63	18	53	śląd osadniczy, osada, ślad osadniczy	epoka kamienna, neolit, neolit
80	Czchów	Czchów	107-63	19	54	śląd osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienna, prahistoria

81	Czchów	Czchów	107-63	20	55	śląd osadniczy, śląd osadniczy	epoka kamienna, prahistoria
82	Tworkowa	Czchów	107-63	22	56	osada, osada	epoka brązu-wczesne żelazo, prahistoria
83	Tworkowa	Czchów	107-63	23	57	osada	epoka brązu-wczesne żelazo
84	Tworkowa	Czchów	107-63	24	58	śląd osadniczy	prahistoria
85	Tworkowa	Czchów	107-63	25	59	śląd osadniczy	epoka kamienna
86	Tworkowa	Czchów	107-63	26	60	śląd osadniczy, śląd osadniczy	epoka kamienna, neolit
87	Tworkowa	Czchów	107-63	27	61	osada	prahistoria
88	Tworkowa	Czchów	107-63	28	62	śląd osadniczy	neolit
89	Tworkowa	Czchów	107-63	29	63	śląd osadniczy, osada, śląd osadniczy	epoka brązu-wczesne żelazo, prahistoria, późne średniowiecze
90	Jurków	Czchów	107-63	2	64	osada, śląd osadniczy	prahistoria, wczesne średniowiecze
91	Czchów	Czchów	107-63	21	65	osada	prahistoria
92	Czchów	Czchów	107-63	22	66	śląd osadniczy	epoka kamienna
93	Czchów	Czchów	107-63	23	67	śląd osadniczy, osada	epoka kamienna, epoka brązu-wczesne żelazo
94	Czchów	Czchów	107-63	24	68	śląd osadniczy, osada, osada	epoka kamienna, wczesna epoka żelaza, prahistoria
95	Czchów	Czchów	107-63	25	69	śląd osadniczy, osada, śląd osadniczy	epoka brązu-wczesne żelazo, prahistoria, okres nowożytny
96	Czchów	Czchów	107-63	26	70	osada	prahistoria
97	Czchów	Czchów	107-63	27	71	śląd osadniczy, śląd osadniczy	wczesne średniowiecze, prahistoria
98	Czchów	Czchów	107-63	28	72	śląd osadniczy	okres nowożytny
99	Jurków	Czchów	107-63	3	73	śląd osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy	neolit, neolit, epoka brązu-wczesna epoka żelaza
100	Tworkowa	Czchów	107-63	30	74	śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada	epoka kamienna, neolit, epoka brązu-wczesna epoka żelaza
101	Tworkowa	Czchów	107-63	31	75	śląd osadniczy, osada, osada	epoka kamienna, epoka brązu-wczesna epoka żelaza, prahistoria
102	Tworkowa	Czchów	107-63	32	76	śląd osadniczy	prahistoria
103	Tworkowa	Czchów	107-63	33	77	śląd osadniczy, śląd osadniczy	epoka kamienna, prahistoria
104	Tworkowa	Czchów	107-63	34	78	śląd osadniczy	prahistoria
105	Tworkowa	Czchów	107-63	35	79	śląd osadniczy	prahistoria
106	Tworkowa	Czchów	107-63	36	80	śląd osadniczy, osada, osada	epoka kamienna, epoka brązu-wczesna epoka żelaza, prahistoria
107	Tworkowa	Czchów	107-63	37	81	śląd osadniczy, osada, śląd osadniczy	epoka kamienna, prahistoria, późne średniowiecze

108	Jurków	Czchów	107-63	?	82	ślad osadniczy, ślad osadniczy, ślad osadniczy	epoka kamienna, prahistoria, późne średniowiecze
109	Jurków	Czchów	107-63	5	83	osada	prahistoria
110	Tworkowa	Czchów	107-63	38	84	ślad osadniczy	prahistoria
111	Jurków	Czchów	107-63	6	85	osada, osada, ślad osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze, okres nowożytny
112	Tworkowa	Czchów	107-63	39	86	osada, ślad osadniczy	neolit, prahistoria
113	Jurków	Czchów	107-63	7	87	ślad osadniczy, ślad osadniczy, osada, osada	epoka kamienna, neolit, epoka brązu-wczesna epoka żelaza, prahistoria, późne średniowiecze
114	Jurków	Czchów	107-63	8	88	ślad osadniczy	prahistoria
115	Jurków	Czchów	107-63	9	89	ślad osadniczy	prahistoria
116	Jurków	Czchów	107-63	10	90	osada, osada	prahistoria, okres nowożytny
117	Jurków	Czchów	107-63	11	91	ślad osadniczy	epoka kamienna
118	Jurków	Czchów	107-63	12	92	ślad osadniczy	prahistoria
119	Tworkowa	Czchów	107-63	40	93	ślad osadniczy, ślad osadniczy	epoka brązu-wczesna epoka żelaza, prahistoria
120	Jurków	Czchów	107-63	13	94	ślad osadniczy, ślad osadniczy, osada	epoka kamienna, prahistoria, późne średniowiecze
121	Jurków	Czchów	107-63	14	95	ślad osadniczy, osada	epoka brązu, prahistoria
122	Jurków	Czchów	107-63	15	96	ślad osadniczy, ślad osadniczy, osada	neolit, epoka brązu, prahistoria
123	Jurków	Czchów	107-63	16	97	ślad osadniczy	prahistoria
124	Jurków	Czchów	107-63	17	98	ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze
125	Jurków	Czchów	107-63	18	99	ślad osadniczy	epoka kamienna
126	Jurków	Czchów	107-63	19	100	osada	prahistoria
127	Jurków	Czchów	107-63	20	101	ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze
128	Złota	Czchów	107-63	3	102	osada	prahistoria
129	Złota	Czchów	107-63	4	103	ślad osadniczy	epoka kamienna
130	Jurków	Czchów	107-63	21	104	ślad osadniczy	epoka kamienna
131	Złota	Czchów	107-63	5	105	ślad osadniczy	prahistoria
132	Złota	Czchów	107-63	6	106	osada, ślad osadniczy	wczesne średniowiecze, okres nowożytny
133	Złota	Czchów	107-63	7	107	ślad osadniczy, osada	epoka kamienna, neolit
134	Jurków	Czchów	107-63	22	108	osada	okres rzymski
135	Jurków	Czchów	107-63	23	109	osada, osada	prahistoria, wczesne średniowiecze
136	Złota	Czchów	107-63	8	110	osada	prahistoria
137	Jurków	Czchów	107-63	24	111	osada, ślad osadniczy	prahistoria, wczesne średniowiecze
138	Piaski Drużków	Czchów	107-63	2	112	ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze

139	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	1	1	osada	wczesne średniowiecze
140	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	2	2	śląd osadniczy, śląd osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze
141	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	3	10	śląd osadniczy, osada	epoka kamienna, prahistoria
142	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	4	11	śląd osadniczy	epoka brązu
143	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	5	12	śląd osadniczy, osada, śląd osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy	epoka kamienna, prahistoria, okres rzymski, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
144	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	6	13	śląd osadniczy, osada	epoka kamienna, okres rzymski
145	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	7	14	śląd osadniczy	neolit
146	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	8	15	śląd osadniczy	epoka kamienna
147	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	9	16	śląd osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada	epoka kamienna, prahistoria, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
148	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	10	17	osada	późne średniowiecze
149	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	11	18	śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada, śląd osadniczy	epoka kamienna, prahistoria, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
150	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	12	19	osada, śląd osadniczy	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
151	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	13	20	śląd osadniczy	późne średniowiecze
152	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	14	21	śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada	epoka kamienna, późny okres rzymski, późne średniowiecze
153	Biskupice Melsztyńskie	Czchów	107-64	15	22	śląd osadniczy	epoka kamienna
154	Domosławice	Czchów	107-64	1	23	śląd osadniczy, osada, osada	epoka kamienna, prahistoria, późne średniowiecze
155	Domosławice	Czchów	107-64	2	24	śląd osadniczy	prahistoria
156	Domosławice	Czchów	107-64	3	25	śląd osadniczy, osada, śląd osadniczy	epoka kamienna, prahistoria, wczesne średniowiecze
157	Domosławice	Czchów	107-64	4	26	osada, śląd osadniczy	późny okres rzymski, wczesne średniowiecze
158	Domosławice	Czchów	107-64	5	27	śląd osadniczy	późny okres rzymski
159	Domosławice	Czchów	107-64	6	28	śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada	prahistoria, okres rzymski, późne średniowiecze
160	Domosławice	Czchów	107-64	7	29	osada, śląd osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy	prahistoria, wczesne średniowiecze, okres rzymski, późne średniowiecze-okres nowożytny
161	Domosławice	Czchów	107-64	8	30	osada, śląd osadniczy	prahistoria, późne średniowiecze

162	Domosławice	Czchów	107-64	9	31	osada, osada	późny okres rzymski, wczesne średniowiecze
163	Domosławice	Czchów	107-64	10	32	osada, osada	późny okres rzymski, wczesne średniowiecze
164	Domosławice	Czchów	107-64	11	33	ślad osadniczy	okres rzymski
165	Domosławice	Czchów	107-64	12	34	ślad osadniczy	prahistoria
166	Domosławice	Czchów	107-64	13	35	ślad osadniczy	późny okres rzymski
167	Domosławice	Czchów	107-64	14	36	ślad osadniczy, ślad osadniczy	prahistoria, wczesne średniowiecze
168	Piaski Drużków	Czchów	107-64	1	37	ślad osadniczy	neolit?
169	Wytrzysszczka	Czchów	108-63	1	1	ślad osadniczy, zamek	epoka kamienna, średniowiecze-okres nowożytny
170	Wytrzysszczka	Czchów	108-63	2	2	młyn	okres nowożytny
171	Będzieszyna	Czchów	108-63	1	31	ślad osadniczy	epoka kamienna
172	Będzieszyna	Czchów	108-63	2	32	ślad osadniczy	epoka kamienna
173	Wytrzysszczka	Czchów	108-63	3	33	ślad osadniczy	epoka kamienna
174	Wytrzysszczka	Czchów	108-63	4	34	osada	średniowiecze
175	Piaski Drużków	Czchów	108-63	3	63	ślad osadniczy	epoka kamienna
176	Piaski Drużków	Czchów	108-63	4	64	osada	Średniowiecze
177	Piaski Drużków	Czchów	108-64	5	2	ślad osadniczy	epoka kamienna

Liczba stanowisk archeologicznych w tabeli według WKZ - delegatura Tarnów

Tabela 4. Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Czchów ujęte w rejestrze zabytków

LP.	Miejscowość	Gmina	Nr AZP	Nr w miejscowości	Nr na obszarze	Funkcja obiektu	Bliższa chronologia
1	Czchów	Czchów	107-63	1	3	zaczysko	późne średniowiecze-okres nowożytny
2	Wytrzysszczka	Czchów	108-63	1	1	zamek	średniowiecze-okres nowożytny

6. Założenia programowe

Celem strategicznym Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czchów na lata 2013-2017 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika sprzyjającego rozwojowi gospodarczemu i turystycznemu miasta. W ramach świadomego kształtowania krajobrazu kulturowego prowadzone będą następujące działania:

- zbieranie informacji od właścicieli obiektów zabytkowych na temat przeprowadzonych remontów;
- prowadzenie i weryfikacja Gminnej ewidencji zabytków oraz stanu zachowania zabytków;
- dbałość o zabytki wpisane do rejestru;
- pomoc formalna dla właścicieli zabytków;
- prowadzenie nadzorów archeologicznych w strefach objętych nadzorem archeologicznym;
- opracowanie regulaminu umieszczania reklam na obiektach zabytkowych;

- nauczanie na temat dziedzictwa kulturowego miasta i zabytków na wszystkich poziomach szkolnictwa (przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, technika, licea profilowane, szkoły policealne);

- popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego miasta wśród mieszkańców i na zewnątrz
- publikacje na temat zabytków;

odnoszenie świadomości mieszkańców na temat wartości zabytków i możliwości ich wykorzystania;

- aktualizacja stanu gminnej ewidencji zabytków nieruchomych i ruchomych;
- opracowanie regulaminu wieszania reklam na obiektach zabytkowych.

7. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami

7.1. Instrumenty prawne

W ramach instrumentów prawnych, którymi dysponuje gmina w dziedzinie ochrony zabytków wskazać można najważniejsze z nich: uchwalanie planów zagospodarowania i ich zmiana, ustalanie stref ochrony konserwatorskiej, wydawanie decyzji administracyjnych, ewaluacja gminnego programu opieki nad zabytkami, współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i właścicielami zabytków w sprawach formalnych. Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. 1990 r. nr 16 poz. 95 z późn. zmianami) do zadań własnych gminy należy zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W odniesieniu do problematyki pojętej ochrony zabytków zadania te dotyczyć mogą (art. 7):

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- edukacji publicznej;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy;
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Kompetencje Burmistrza:

- wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości na wniosek posiadacza nieruchomości (art. 83 ustawy o ochronie przyrody);
- wydawanie decyzji w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 51 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- prowadzenie rejestru wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu powiatowym i gminnym (art. 57 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- wydawanie decyzji o warunkach zabudowy (art. 60 ust. 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- przygotowanie sprawozdania z realizacji założeń Programu opieki nad zabytkami co 2 lata.

7.2. Instrumenty finansowe i społeczne

Gmina może współfinansować wybrane prace konserwatorskie, remontowe i archeologiczne, udzielając dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich. W ramach pomocy merytorycznej, gmina może także pomagać w wykorzystaniu programów UE przeznaczonych na zabytki w formie dofinansowań dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.

W ramach działań o charakterze społecznym, gmina prowadzi działania edukacyjne, promocyjne i współpracę z organizacjami społecznymi. Edukacja i informacja są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ dobra i właściwa informacja wzmacnia efekt edukacji. Działające w gminie szkoły pełnią istotną rolę w edukacji młodzieży.

Za realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami odpowiada gmina Czchów, która jest jednostką samorządu terytorialnego, działającą na podstawie Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 Nr 16 póź. 95 z późn. zm.), innych ustaw oraz Statutu Gminy. Wykonanie Programu nadzorować będzie Burmistrz Czchów. Do realizacji Programu powołany zostanie zespół spośród pracowników Urzędu Gminy Czchów.

Realizacja Gminnego programu opieki nad zabytkami winna podlegać ocenie. Burmistrz ma obowiązek sporządzenia co 2 lata sprawozdania z wykonania programu i przedstawienia go Radzie Gminy.

Artykuł I. Zasady oceny realizacji programu

Zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wynika obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami, Czchów ma obowiązek sporządzania co 2 lata sprawozdania ze stanu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czchów na lato 2013-2017 i przedstawić Radzie Miejskiej.

Monitoring realizacji Programu:

- a) Raport o stanie zabytków będących własnością Gminy Czchów na podstawie danych uzyskanych z jednostek organizacyjnych gminy w okresie ustalonym .
- b) Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego realizowanych przez wydziały Urzędu Gminy w Czchowie w okresie ustalonym .

9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Programy opieki nad zabytkami określają pewne kierunki działań w obszarze ochrony zabytków, akcentując konieczność zachowania tego dziedzictwa dla następnych pokoleń. Utrzymanie obiektów zabytkowych w należyтым stanie wymaga często dużych nakładów finansowych, a obowiązek ten spoczywa na właścicielach lub ich użytkownikach. Dlatego często stan zachowania obiektów zabytkowych jest zły, pomimo dobrej samych zainteresowanych. Tym bardziej problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego powinna być wspólną sprawą właścicieli i instytucji zarządzających , finansujących czy wspierających w jakikolwiek sposób sprawy kultury.

Na uwagę zasługuje fakt, że Gmina Czchów w ostatnich latach dość aktywnie wspierała finansowo prace renowacyjne przy zabytkach stanowiących wspólne dziedzictwo kulturowe mieszkańców. Zestawienie udzielonych dotacji z budżetu Gminy Czchów na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków w latach 2005 – 2013 przedstawia poniższy wykaz :

2005 rok – 20.000 zł, w tym:

- 1) wykonanie zniszczonych rynien, konserwacja i malowanie zewnętrznych ścian, remont i deskowanie sufitu i chóru oraz wymiana blachy pokrycia dachowego drewnianego kościoła pw. Św. Michała w Złotej – 10.000 zł,
- 2) wykonanie izolacji poziomej i wylewki, zakup i wyłożenie posadzki płytami z granitu w kaplicy cmentarnej Św. Anny w Czchowie -10.000 zł,

2008 rok – 15.000 zł, w tym:

- 1) uzupełnienie i spoinowanie murów wewnętrznych, remont drewnianego stropu kaplicy cmentarnej Św. Anny w Czchowie- II etap -15.000 zł,

2009 rok – 60.000 zł, w tym:

- 1) uzupełnienie i spoinowanie murów wewnętrznych, remont drewnianego stropu kaplicy cmentarnej Św. Anny w Czchowie -15.000 zł,
- 2) wykonanie dokumentacji i prac związanych z zabezpieczeniem alarmowymi przeciwpożarowym zabytkowego kościoła pw. Św. Michała w Złotej – 15.000 zł,
- 3) wykonanie konserwacji ołtarza bocznego M.B. Bolesnej w zabytkowym kościele p.w. Św. Mikołaja w Tymowej 15.000 zł,
- 4) wykonanie prac pozłotniczych snycerki przy ołtarzu głównym w kościele parafialnym p.w. Nawiedzenia N.M.P. w Domoślavicach – 15.000 zł,

2010 rok - 75.000 zł, w tym:

- 1) dokończenie konserwacji rokokowej ołtarza bocznego z II połowy XVII w pw. Św. Rodziny w kościele parafialnym pw. św. Mikołaja w Tymowej – 15.000 zł,
- 2) wymiana rynien i rur spustowych przy kościele pw. Przemienienia Pańskiego w Jurkowie – 15.000 zł,
- 3) wykonanie prac związanych z wycinką i pielęgnacją drzew na placu przykościelnym oraz wykonanie dokumentacji konserwatorsko - budowlanej potrzebnej do remontu zabytkowego ogrodzenia wokół kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP w Domoślavicach – 15.000 zł,
- 4) wykonanie prac związanych z wycinką i pielęgnacją drzew na placu przykościelnym, kontynuacja prac konserwatorskich i renowacyjnych gotyckiej chrzcielnicy, prace konserwatorskie i restauratorskie gotyckich fresków w kościele parafialnym pw. Narodzenia NMP w Czchowie – 30.000 zł,

2011 rok - 60.000 zł, w tym:

- 1) prace renowacyjne i konserwatorskie gotyckiej polichromii w kościele parafialnym pw. Narodzenia NMP w Czchowie – 15.000 zł.
- 2) prace konserwatorskie i roboty budowlane związane z przebudową zabytkowego ogrodzenia wokół kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP w Domoślavicach – 10.000 zł.
- 3) prace konserwatorskie i roboty budowlane związane z remontem zabytkowego ogrodzenia wokół drewnianego kościoła pw. św. Michała w Złotej – 25.000 zł.
- 4) dokończenie prac konserwatorskich ołtarza Św. Rodziny i konserwacja późnobarokowego obrazu Św. Łukasza w kościele parafialnym pw. Św. Mikołaja w Tymowej – 10.000 zł,

2012 rok - 40.000 zł, w tym:

- 1) prace renowacyjne i konserwatorskie gotyckiej polichromii w kościele parafialnym pw. Narodzenia NMP w Czchowie – 10.000 zł.
- 2) prace konserwatorskie związane z kompleksową renowacją bocznego ołtarza Serca Pana Jezusa w kościele parafialnym pw. Nawiedzenia NMP w Domoślavicach – 10.000 zł.
- 3) wykonanie nowej instalacji elektrycznej w zabytkowym kościele pw. Św. Michała w Złotej – 10.000 zł.
- 4) konserwacja neoklasycznego ołtarza bocznego w kościele parafialnym pw. Św. Mikołaja w Tymowej – 10.000 zł,

2013 rok -50.000 zł, w tym:

- 1) konserwacja dachu zabytkowego kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Jurkowie – 10.000 zł,
- 2) remont dzwonnicy w obrębie ogrodzenia zabytkowego kościoła pw. Św. Michała Archaniola w Złotej – 10.000 zł,

- 3) remont wewnętrznej instalacji elektrycznej w kościele parafialnym p.w. Narodzenia NMP w Czchowie – 10.000 zł,
- 4) kompleksowa renowacja bocznego ołtarza Serca Pana Jezusa w kościele parafialnym p.w. Nawiedzenia NMP w Domosławicach – 10.000 zł,
- 5) konserwacja neoklasycznego ołtarza bocznego w kościele parafialnym pw. Św. Mikołaja w Tymowej - II etap – 10.000 zł.

Poniższa tabela przedstawia źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w skali województwa oraz ich zakres finansowania.

Tabela 5. Wybrane źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w województwie małopolskim oraz zakres finansowania.²⁹

Źródło finansowania		Przedmiot finansowania
Budżet państwa	Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (środki finansowe z budżetu państwa z części, której dysponentem jest wojewoda)	<ul style="list-style-type: none"> • Prace konserwatorskie i remontowe zabytkowych obiektów na terenie województwa małopolskiego z wyłączeniem administracyjnego obszaru miasta Krakowa, posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe oraz będących w złym stanie technicznym – zabytki ruchome i nieruchome; ratownicze badania archeologiczne; dokumentacja konserwatorska, ewidencyjna i archeologiczna
	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego; konserwacja i zabezpieczenie obiektów muzealnych oraz konserwacja i rewaloryzacja zabytków, ochrona dziedzictwa kultury ludowej (Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – w ramach programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1. „Ochrona zabytków”, priorytet 2. „Rozwój instytucji muzealnych” oraz priorytet 5. „Ochrona dziedzictwa kultury ludowej”) • Inwestycje w infrastrukturę kultury (Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – w ramach programu „Rozwój infrastruktury kultury”) Zachowanie, waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego w ramach Mecenatu Państwa • Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań oraz na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych jednostkom należącym i nie należącym do sektora finansów publicznych). Dotacje podmiotowe dla narodowych instytucji • Inne
Budżet państwa (środki społeczne i darowizny)	Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (dysponent Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa)	<ul style="list-style-type: none"> • Prace konserwatorsko-remontowe zabytkowej architektury znajdującej się na terenie miasta Krakowa, stanowiącej własność Skarbu Państwa, miasta Krakowa, Kościołów i związków wyznaniowych oraz właścicieli prywatnych.

²⁹ Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010–2013

Budżet państwa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz Kościelny	Remont i konserwacja obiektów sakralnych o wartości zabytkowej. • Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie Parków Narodowych wraz z muzeami przyrodniczymi • Wydatki na ochronę krajobrazu kulturowego
	Ministerstwo Środowiska – państwowe jednostki budżetowe – Parki Narodowe	
Źródło finansowania		Przedmiot finansowania
Województwo Małopolskie		<ul style="list-style-type: none"> • Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego pn. „Ochrona zabytków Małopolski” • „Kapliczka” – konkurs dla jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego podejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkowych kapliczkach • Utrzymanie i tworzenie infrastruktury szlaków turystycznych w regionie, aktywizacja Szlaku Architektury Drewnianej, budowa i rozwój produktów turystycznych Małopolski w ramach konkursu „Małopolska Gościnna” • Wspieranie przedsięwzięć obejmujących ochronę wartości małopolskiego regionalnego i lokalnego dziedzictwa kulturowego w ramach konkursu „Mecenat Małopolski” • Dotacje na działalność bieżącą i inwestycyjną instytucji kultury, w szczególności muzeów, w tym na cele konserwacji obiektów zabytkowych
Jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty)		<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i konserwacja zabytków (wydatki gmin, wydatki powiatów) • Dotacje na działalność bieżącą i inwestycyjną dla instytucji kultury, w tym muzeów
Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej		różne, w zależności od programu
Programy wspólnotowe		różne, w zależności od programu
Fundusz Rolny		różne, w zależności od programu
Jednostki administracyjne Kościołów i związków wyznaniowych		<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów kościelnych i związków wyznaniowych
Uczelnie wyższe		<ul style="list-style-type: none"> • Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów uczelnianych i bibliotek • Wydatki własne na cele konserwacji obiektów zabytkowych i zbiorów

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze	<ul style="list-style-type: none">• Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów PTTK• Inne wydatki (utrzymanie szlaków)
Inni organizatorzy muzeów (osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej)	<ul style="list-style-type: none">• Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów ww. organizatorów• Inne wydatki

10. Opracowania wykorzystane do przygotowania programu:

- Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.
- Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 wraz z jej Uzupełnieniem na lata 2004-2020.
- Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Lokalna strategia rozwoju.
- Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku”
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czchów na lata 2004 – 2013
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Czchów na lata 2004-2015
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czchów
- Oficjalny serwis internetowy Miasta i Gminy Czchów www.czchow.pl

Przewodniczący Rady
Włodzimierz Rabiasz